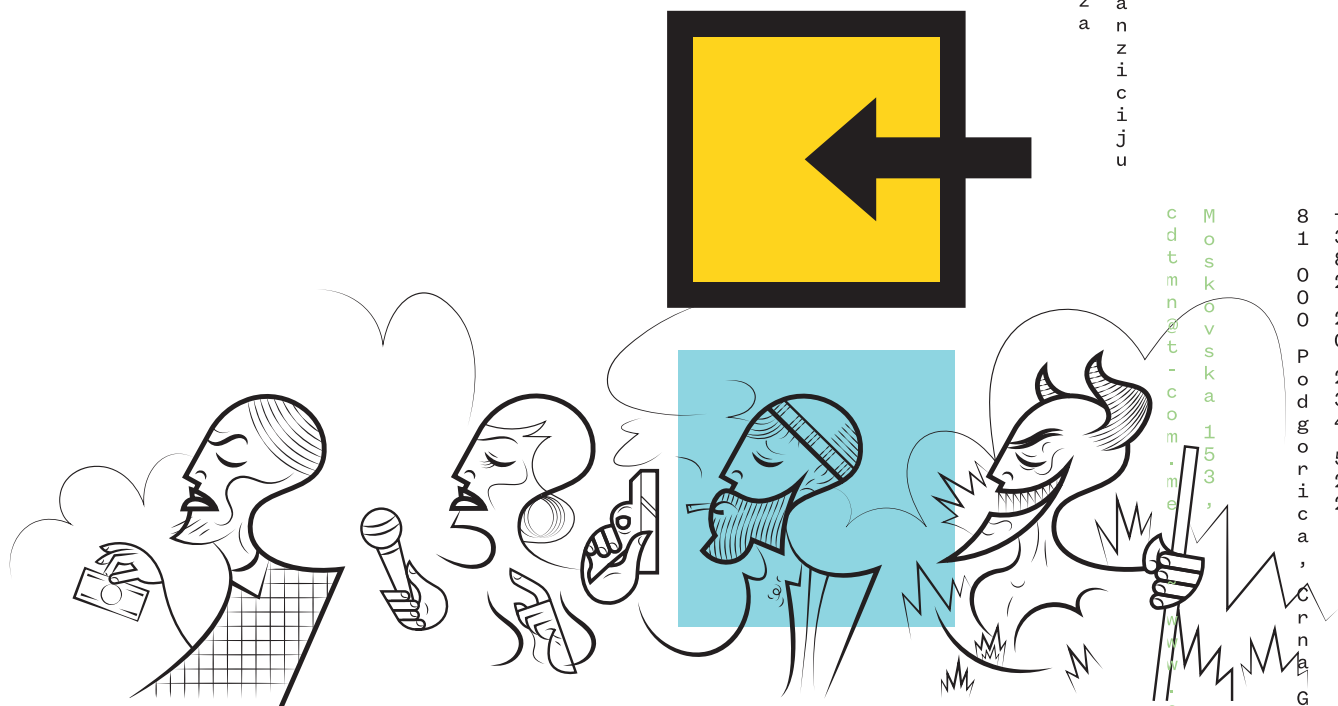

Teško vrijeme za medije

© CDT - Centar za
demokratsku
tranziciju
2020. . .
Podgorica,

+382 20234522
81000 Podgorica, Crna Gora
Moskovačka 153,
cdt@net.com.me
www.cdtmn.org

¹ Dragan Koprivica, Milica Kovačević, *Opasne manipulacije i neadekvatna reakcija države*, CDT, 2020. Dostupno na: <https://bit.ly/2ShUATA>

² Registar elektronskih publikacija, Agencija za elektronske medije. Dostupno na: <https://bit.ly/38gT9dy>

³ Onlajn prostor zatrpan dezinformacijama, CDT, 2019. Dostupno na: <https://bit.ly/3brB7r6>

⁴ Utvrđen Prijedlog zakona o medijima: Nova rješenja usklađena sa međunarodnim standardima, Vlada Crne Gore, 05.12.2019. Dostupno na: <https://bit.ly/39A86HW>

⁵ “Marković: Nacrtom Zakona Vlada želi da disciplinuje nezavisne medije”, *Vijesti online*, 01.jun 2018. Dostupno na: <https://bit.ly/2SnzFXk>

Crna Gora je proteklih godina nizala jedva prelazne ocjene u oblasti medija. Brojne domaće i međunarodne preporuke za unapređenje ambijenta za funkcionisanje medija, podstakle su državu da inicira promjene u ovoj oblasti. Međutim, bitni pomaci se u 2019. nijesu desili.

Uz probleme prevaziđenih medijskih zakona, neregulisanog tržišta i neuređene samoregulacije, naše društvo suočilo se i sa pojačanim širenjem dezinformacija i propagande. Pristrasno izvještavanje medija postalo je svakodnevna pojava.

Država, koju je taj fenomen zatekao bez strateškog okvira i razvijenih procedura, stavila se u ulogu samoregulatora i pokušala da utiče na medije, a policija i tužilaštvo odabrali su nedemokratski pristup i selektivno hapsili kreatore i prenosioc dezinformacija.¹

Eksperti koji su učestvovali u našem istraživanju oblast medija ocijenili su prosječnom ocjenom 2.2, na skali od jedan do pet. Ovaj rezultat ukazuje na to da u oblasti medija ne napredujemo i da nijesmo prešli ni pola puta. Ocjena ove oblasti bila je ista prošle i pretprošle godine.

Zakoni se čekaju dvije godine

Proces izrade medijskih zakona nije okončan ni u 2019. godini. Tako je propuštena još jedna godina za rješavanje dugogodišnjeg problema prevaziđenih propisa u ovoj oblasti. Novi predlozi zakona bazirani su na preporukama domaćih i inostranih eksperata, ali prema mišljenju naših eksperata nijesu u potpunosti obuhvatili pitanja koja optrećuju funkcionisanje medija u našoj zemlji.

Funkcionisanje online medija još nije uređeno. Povećava se broj onlajn medija koji se dobrovoljno registruju kod Agencije za elektronske medije (66 registrovanih medija)², dok još desetine portala objavljuju sadržaj na internetu bez prethodne registracije.³

S jedne strane, Ministarstvo kulture tvrdi da je ovaj zakon usaglašen sa najvišim međunarodnim standardima i da donosi niz novih mjera⁴, dok su predstavnici medijskih udruženja i civilnog sektora javno kritikovali nove propise smatrajući da omogućavaju veći uticaj države na nezavisne medije⁵, te da su pojedine odredbe dodatan udar na već ugroženi položaj novinara.⁶ Kritikovano je i način i dinamika rada na ovim propisima⁷, na što su ukazali i eksperti koji su učestvovali u našem istraživanju. I ove godine izostala je inicijativa države da se oblast medija strateški uredi.

⁶ “Medijska udruženja: Rješenja iz Nacrta zakona o medijima su zabrinjavajuća”, *Portal Analitika*, 23.01.2019. Dostupno na: <https://bit.ly/383hOIF>

⁷ Isto.

Kršenje Kodeksa postalo uobičajna praksa

Medijsku scenu opterećuje i nepostojanje adekvatne samoregulacije.

To je problem koji se godinama ne rješava, a utiče na brojna pitanja koja dodatno otežavaju profesionalno izvještavanje medija. Podijeljenost medijske zajednice reflektovala se i na formiranje i rad samoregulatornih tijela. Nekoliko medija ima instituciju medijskog ombudsmana čija je nezavisnost upitna jer i novinari i ombudsmeni rade za istog poslodavca.

Novim Predlogom zakona o RTCG planirano je uvođenje Ombudsmana RTCG.⁸

Nepristrasna AEM (ne) dostižan cilj

Agencija za elektronske medije (AEM) ne uspijeva da ostvari nezavisnost, nepristrasnost i neselektivnost u radu, smatraju naši eksperti. Problem političkog miješanja u rad ove institucije prepoznala je i Evropska komisija (EK).⁹

AEM je izrekla 88 upozorenja emiterima zbog kršenja programskih standarda, standarda za komercijalne audiovizuelne komunikacije, i zbog neplaćanja naknade za emitovanje programa.¹⁰

AEM, u prošlosti, nije adekvatno reagovala da spriječi emitovanje sadržaja iz regionalnih medijskih kuća koji predstavljaju govor mržnje ili opasnost po nacionalnu bezbjednost.¹¹ Nedostatak reakcije otvorio je pitanje o postojanju političkog interesa vlasti da se ovi sadržaji emituju, kao i da li je dosadašnje djelovanje AEM-a na ovom polju bilo u skladu sa javnim interesom.¹²

Iako AEM tvrdi da je primjereno reagovala u skladu sa svojim nadležnostima¹³, tek početkom 2020, nakon reakcije civilnog sektora, ova institucija odlučila je da na tri mjeseca ograniči reemitovanje pojedinih sadržaja iz nekoliko televizija iz Srbije.¹⁴

⁸ Predlog Zakona o nacionalnom javnom emiteru radio i televizija Crne Gore. Dostupno na: <https://bit.ly/3bqTaNZ>

⁹ Evropska komisija, Izvještaj o napretku Crne Gore za 2019. godinu, Strazbur, 2019. Dostupno na: <https://bit.ly/2So5ZA5>

¹⁰ Agencija za elektronske medije. Izvještaj o radu Agencije za elektronske medije za 2019. godinu. Dostupno na: <https://bit.ly/2UynVdE>

¹¹ Dragan Koprivica, Milica Kovačević, *Opasne manipulacije i neadekvatna reakcija države*, CDT, 2020. Dostupno na: <https://bit.ly/2ShUATA>

¹² Isto.

¹³ AEM: Navodi CDT-a neopravdani, *Vijesti online*, 06.02.2020. Dostupno na: <https://bit.ly/39w7QcT>

¹⁴ Savjet ograničio reemitovanje pojedinih programskih sadržaja TV Happy i TV Pink M, Agencija za elektronske medije, 10. februar 2020. Dostupno na: <https://bit.ly/2HsWonH>

Domaće TV ugrožavaju regionalni emiteri

Crnogorske televizije u prosjeku proizvode 28 odsto sopstvenog programa, a televizijski program domaćih medija izložen je međunarodnoj, prije svega regionalnoj konkurenciji.¹⁵ Inostrani odnosno regionalni TV kanali koji prodaju reklamni prostor za Crnu Goru, prema mišljenju komercijalnih televizija sa nacionalnom frekvencijom u Crnoj Gori, u povlašćenom su položaju u odnosu na TV stanice sa nacionalnom dozvolom.¹⁶

Prema mišljenju naših eksperata, ukoliko se ne preduzmu mjere regulacije tržišta, dugoročni opstanak medija koji imaju redakcije u Crnoj Gori će biti ozbiljno doveden u pitanje.

Neadekvatna borba protiv medijskih manipulacija

Važna društvena i politička pitanja u 2019. godini pratilo je intenzivno širenje dezinformacije u domaćim i regionalnim medijima.

To nije pokrenulo crnogorske institucije na akciju, već su i ovaj talas dočekale nespremljene - bez strateškog pristupa i razvijenih procedura za ove prilike.¹⁷ Umjesto pripreme za ove kampanje, one su za sebe odabrale nesvakidašnju ulogu - da budu te koje „otkrivaju” lažne vijesti. Tako su mediji umjesto demantija od institucija dobili etikete koje se mogu tumačiti kao pokušaj nedozvoljenog uticaja na njihov rad.¹⁸

Država se ovim pojavama suprotstavlja na način koji nije svojstven demokratskim društvima - hapšenje onih koji su kreirali i prenosili lažne vijesti (Anđela Đikanović FOS, Gojko Raičević In4s i Dražen Živković portal Borba).¹⁹ Ambasada SAD ranije je saopštila da su portali In4s i Borba usko povezani sa direktivama Kremlja.²⁰

¹⁵ Agencija za elektronske medije. Izvještaj o radu Agencije za elektronske medije za 2019. godinu. Dostupno na: <https://bit.ly/2UynVdE>

¹⁶ “Prva, Vijesti i Nova M pisale nadležnim agencijama: Zaštitite domaće televizijsko tržište”, *Vijesti online*, 26. novembar 2018. Dostupno: <https://bit.ly/2DDd5Kx>

¹⁷ Dragan Koprivica, Milica Kovačević, *Opasne manipulacije i neadekvatna reakcija države*, CDT, 2020. Dostupno na: <https://bit.ly/2ShUATA>

¹⁸ Isto.

¹⁹ Kovačević: *Pogrešan način za suprotstavljanje medijskim manipulacijama*, CDM, 13. januar 2020. Dostupno na: <https://bit.ly/2vTJ1cr>

²⁰ “Ambasada SAD: Tri medija u Crnoj Gori dezinformišu po nalogu Kremlja”, *Radio Slobodna Evropa*, 19. novembar 2019. Dostupno na: <https://bit.ly/31u13O7>

Zavisni Javni servis

²¹ “Orav i američka ambasada: Ozbiljna zabrinutost zbog miješanja u rad RTCG”, *FOS media*, 13. jun 2019. Dostupno na: <https://bit.ly/2GXyvTC>

²² Deutsche Welle, “Javni servisi u Jugoistočnoj Evropi pod političkim pritiskom”, *Vijesti online*, 29. novembar 2019. Dostupno na: <https://bit.ly/3bcM67A>

²³ “Nema političkog uticaja na Javni servis”, *RTCG*, 14. jun 2019. Dostupno na: <https://bit.ly/371vlsL>

Iako propisana Statutom i Zakonom o nacionalnom javnom servisu RTCG, nezavisnost i samostalnost u radu novinara i urednika RTCG u praksi nije osigurana. To su kritikovali i predstavnici međunarodne zajednice u Crnoj Gori,²¹ ali i naši eksperti koji tvrde da nije osigurana ni nezavisnost upravljačkih struktura i zaštita od političkog pritiska. Čak 70 odsto građana smatra da je Javni servis izložen političkom pritisku.²² S druge strane, menadžment ove medijske kuće negira takve navode.²³

Sudovi su utvrdili da su članovi prethodnih upravljačkih i uređivačkih struktura RTCG smijenjeni nezakonito. Članovi Savjeta koji su donijeli takvu odluku nijesu snosili odgovornost.

Egzistencija novinara visi o koncu

²⁴ Sindikat medija Crne Gore, *Indikator nivoa medijskih sloboda i bezbjednosti novinara (Crna Gora)*, 2018. Dostupno na: <https://bit.ly/2uc5Ur9>

²⁵ Isto.

²⁶ “Potpisan kolektivni ugovor RTCG”, *Vijesti online*, 28. jun 2019. Dostupno na: <https://bit.ly/2OtVHNw>

²⁷ Evropska komisija, Izvještaj o napretku Crne Gore za 2019. godinu, Strazbur, 2019. Dostupno na: <https://bit.ly/2So5ZA5>

²⁸ Sindikat medija Crne Gore, *Indikator nivoa medijskih sloboda i bezbjednosti novinara (Crna Gora)*, 2018. Dostupno na: <https://bit.ly/2uc5Ur9>

²⁹ Isto.

Istraživanja civilnog sektora pokazuju da novinari i dalje zarađuju manje od prosječne plate na nivou države, a čak svaki treći novinar mjesečno primi manje od 400 eura neto.²⁴ U lokalnim medijima se duguje i do osam plata, a čak 60% novinara svjedoči o tome da se njihov ekonomski položaj pogoršao.²⁵

U Javnom servisu, gdje radi preko 700 radnika, potpisan je kolektivni ugovor.²⁶

EK ukazuje da loša ekonomska situacija izlaže novinare riziku uredničkog miješanja i moguće samocenzure, te da ne postoji adekvatan dijalog između Vlade i medijske zajednice o uslovima za rad novinara.²⁷

Prema istraživanju civilnog sektora, većina medija u Crnoj Gori nema unutrašnje akte koji regulišu pravila rada u redakciji.²⁸ U nekim slučajevima redakcije nijesu odvojene od sektora za marketing. Zbog toga se u praksi često dešavaju indirektni uticaji vlasnika ili marketing sektora na uređivačke politike medija.²⁹

Onlajn prijetnje novinarima

Medijska scena je i dalje pod sijenkom nerasvijetljenih napada na novinare i imovinu medija jer su u velikom broju slučajeva naručioc i izvršioci i dalje nepoznati.

U 2019. godini formirana su četiri predmeta zbog prijetnji novinarima i ugrožavanja njihove sigurnosti.

Razvojem društvenih medija, stvoreni su novi kanali putem kojih novinarima nerijetko stižu prijetnje. U 2019. godini zbog ovog krivičnog djela formirana su dva predmeta, a i ranijih godina zabilježeni su pojedinačni slučajevi onlajn prijetnji, ali o tome ne postoji posebna evidencija.³⁰

Vodeći onlajn mediji bili su na meti hakerskih napada.³¹

U Upravi policije imenovan je službenik koji koordinira svim policijsko-tužilačkim aktivnostima u slučajevima napada na novinare, dok su u svim centrima bezbjednosti u opštinama imenovana po dva policijska inspektora koji su zaduženi da koordiniraju taj posao na lokalnom nivou.³²

Nema zvaničnih podataka o broju slučajeva u kojima su novinari i mediji, u privatnim parnicama, tuženi za povredu časti i ugleda. Istraživanja civilnog sektora pokazuju da su sudovi od 2011. do 2017. radili na 109 predmeta za nadoknadu štete zbog povrede časti i ugleda.³³

³⁰ Institut za medije Crne Gore, *Mehanizmi zaštite od onlajn nasilja*, Podgorica, 2019. Dostupno na: <https://bit.ly/31t7yAF>

³¹ "Portal Vijesti na meti hakerskih napada", *Vijesti online*, 18. septembar 2019. Dostupno na: <https://bit.ly/2Usxtao>

³² "Suzbijanje i rješavanje napada na novinare i medije i njihovu imovinu je jedan od prioriteta Uprave policije", Uprava policije, 21. oktobar 2019. Dostupno na: <https://bit.ly/2OupEgC>

³³ Borko Ždero, "Nema zvaničnih podataka o tužbama protiv novinara i medija za povredu časti", *Vijesti online*, 13. novembar 2019. Dostupno: <https://bit.ly/2ukODfj>

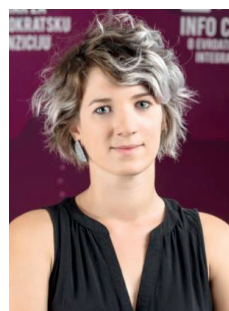
Istraživanje o napretku zemalja regiona u ispunjavanju političkih kriterijuma na putu ka Evropskoj uniji (EU) radimo uz finansijsku podršku **Balkanskog fonda za demokratiju** i **Ambasade Kraljevine Norveške**, u saradnji sa kolegama iz nevladinih organizacija **CRTA** (Srbija), **Metamorfozis** (Makedonija) i **Zašto ne?** (Bosna i Hercegovina).

Na osnovu seta indikatora ispitujemo kvalitet strateškog i pravnog okvira, institucionalnog i materijalnog kapaciteta kao i ostvarenih rezultata u šest oblasti: izbori, pravosuđe, borba protiv korupcije i organizovanog kriminala, mediji i reforma javne uprave, i svaka od njih će biti tretirana u posebnom dokumentu. Naše analize sadrže ocjene ispunjenosti kriterijuma do kojih smo došli sabiranjem i artikulisanjem stavova i procjena eksperata koji prate kvalitet implementacije EU standarda, kao i analizom sprovedenih normativnih i institucionalnih reformi i njihovih praktičnih rezultata.

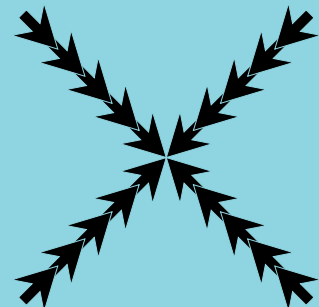
Prvi dio istraživanja odnosi se na kvalitet reforme javne uprave. Ovu oblast smo ocjenjivali na osnovu **39 indikatora**, a u toku rada konsultovali smo mišljenja pet eksperata za ovu oblast.

Ostajemo otvoreni za sve sugestije, dobronamjerne kritike i rasprave o našem istraživanju. Takođe, spremni smo da za sva pitanja koja smo ocijenili kao problematična ponudimo i konkretna rješenja i time doprinesemo ovoj važnoj reformi.

Zahvaljujemo Balkanskom fondu za demokratiju i Ambasadi Kraljevine Norveške na povjerenju i finansijskoj podršci.

Milica Bogdanović
Zamjenica izvršnog
direktora

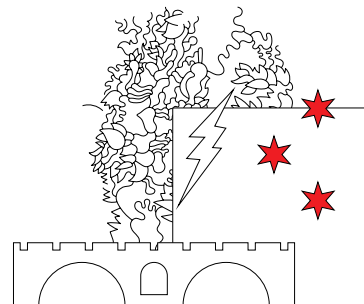
ROYAL NORWEGIAN EMBASSY

Belgrade

Realizaciju projekta finansijski je podržala ambasada
Kraljevine Norveške u Beogradu. www.norway.no/en/serbia

B | T | D The Balkan Trust
for Democracy

A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

Procjena napretka Crne Gore u ispunjavanju političkih kriterijuma u pregovorima sa EU | TEŠKO VRIJEME ZA
MEDJE | Autorka: Milica Bogdanović | Ilustracije i prijelom: Dejan Batrićević | CDT – Centar za demokratsku
tranziciju | Moskovska 153, 81000 Podgorica, Crna Gora | +382 20 331 227 | cdtmn@t-com.me | www.cdtmn.org